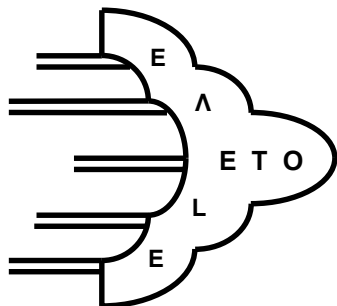

Κωδικός: 3650

ΟΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ (ΕΛΕΤΟ)
Hellenic Society for Terminology (ELETO)

ΓΡΑΦΕΙΑ:

Αρτέμιδος 6 & Επιδάουρου, 15125 ΜΑΡΟΥΣΙ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ:

Αρτέμιδος 6 & Επιδάουρου, 15125 ΜΑΡΟΥΣΙ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ:

Τηλ.: 210 8662069, 6974321009, 6974754302

Τηλεομ.: 210 8068299, 210 8662069

Ηλ-Ταχ.: valeonti@otenet.gr

Ιστότοπος: <http://www.eleto.gr/>

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΤΟ:

Μελέτη, εκπόνηση, ... και με οποιοδήποτε τρόπο ανάπτυξη της Ελληνικής Ορολογίας... Συμβολή στην ανάπτυξη της Ελληνικής Γλώσσας και προώθηση του ρόλου της στη διεθνή Ορολογία...

(Από το Καταστατικό)

Αρ.106 Ιανουάριος – Φεβρουάριος 2011

ISSN 1106-1073

Τιμή: 3 λεπτά

8^ο Συνέδριο

«Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία»

10-12 Νοεμβρίου 2011, Αθήνα

Αφιερωμένο στον Μανόλη Τριανταφυλλίδη

Εναρκτήρια Συνεδρίαση:

Πέμπτη 10 Νοεμβρίου 2011, ώρα 19.00

Αίθουσα Τελετών του Πανεπιστημίου Αθηνών
(Προπύλαια, Πανεπιστημίου 30, Αθήνα)

Διεξαγωγή:

Παρασκευή 11 και Σάββατο 12 Νοεμβρίου 2011

Αμφιθέατρο του Ιδρύματος Ευγενίδου
(Λεωφ. Συγγρού 387, Αθήνα)

ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

- Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ)
- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ)
- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)
- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
- Πανεπιστήμιο Κύπρου (ΠΚ)
- Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΤΕΕ)
- Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης (ΕΛΟΤ)
- Οργανισμός για την Διάδοση της Ελληνικής Γλώσσας (ΟΔΕΓ)

ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

- 1 Γλωσσολογικές-Οντολογικές αρχές Ορολογίας (Ορολογία και γνώση, αρχές και μέθοδοι οροδοσίας κτλ.)
- 2 Διδακτική και Ορολογία
- 3 Ορολογία συγκεκριμένων θεματικών πεδίων – Λεξικογραφικές και ορογραφικές μελέτες – Συγχρονική και διαχρονική θεώρηση
- 4 Ορολογικοί πόροι (ειδικά ερμηνευτικά ή πολύγλωσσα λεξικά, συλλογές όρων, σώματα ειδικών κειμένων) – Νέες τεχνολογίες και Ορολογία
- 5 Τυποποίηση ορολογίας (διεθνοποίηση εννοιών και διαγλωσσική τυποποίηση και αντιστοίχιση όρων, προτάσεις ορολογίας)
- 6 Ορολογία και μετάφραση
- 7 Διάχυση και χρήση των όρων – Ορολογική πολιτική και ρύθμιση
- 8 Δραστηριότητα φορέων και οργάνων Ορολογίας

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος: Κώστας Βαλεοντής
Αντιπρόεδρος: Άννα Λάμπρου-Γκόνου
Γ. Γραμματέας: Τζάνος Ορφανός

Ταμίας:
Βοηθός Ταμίας:

Διονύσης Γιαννίμπας
Πηνελόπη Παπαδοπούλου
Ανδρέας Ανδρεόπουλος
Σωτηρία Γραμμενίδου
Σπύρος Δόικας
Μαρία Καρδούλη
Μαριάννα Κατσογιάννου
Γιώργος Παυλάκος
Πέτρος Πούγγουρας
Γιάννης Σαριδάκης
Κατερίνα Τοράκη
Γιώργος Τσιάμας
Στέλιος Φραγκόπουλος

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος: Παναγιώτης Κοντός
Α' Αντιπρόεδρος: Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη
Β' Αντιπρόεδρος: Μαριάννα Κατσογιάννου
Γεν. Γραμματέας: Κώστας Βαλεοντής
Διονύσης Γιαννίμπας
Μαρία Γαβριηλίδου
Παναγιώτα Καλαμβόκα
Γιώργος Καραγιάννης
Μαρία Καρδούλη
Άννα Λάμπρου-Γκόνου
Έλενα Μάντζαρη
Γιώργος Ξυδόπουλος
Τζάνος Ορφανός
Πηνελόπη Παπαδοπούλου
Θεοδόσης Τάσιος
Γιώργος Τσιάμας
Κατερίνα Τοράκη

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

	Μέχρι 20/9/2011	Μετά τις 20/9/2011
Μη μέλη συνδιοργανωτών:	€ 90	€ 120
Μέλη συνδιοργανωτών:	€ 70	€ 90
Φοιτητές:	€ 40	€ 50
Ομιλητές:	€ 70	–

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Γραμματεία του Συνεδρίου:

τηλ. +30 210 9323243, +30 6977529164,

ηλ-ταχ. pinelpap@otenet.gr

Οργανωτική Επιτροπή:

τηλ. +30 6974321009,

ηλ-ταχ. valeonti@otenet.gr

Ιστότοπος: <http://www.eleto.gr/gr/Conference08.htm>

OROGRAMMA No 106, January – February 2011,
ISSN 1106-1073

Bimonthly edition of

Hellenic Society for Terminology (ELETO)

Epidavrou & Artemidos 6, GR-15125 MAROUSI GREECE

Συνέδρια/Συμπόσια/Σεμινάρια σχετικά με Ορολογία (Διαρκής Κατάλογος του «Ο»)

Ο κατάλογος Συνεδρίων/Συμποσίων/Σεμιναρίων που δημοσιεύεται παρακάτω περιλαμβάνει εκδηλώσεις που έχουν σχέση με Ορολογία και πρόκειται να διεξαχθούν στο άμεσο μέλλον ή έχουν πρόσφατα διεξαχθεί. Η πληροφόρηση του «Ο» για τις εκδηλώσεις αυτές προέρχεται κυρίως από τη συχνή ηλεκτρονική ενημέρωση της ΕΛΕΤΟ από το **Infoterm** (Διεθνές Κέντρο Πληροφοριών για την Ορολογία: <http://linux.infoterm.org/>) και από την EAFT (Ευρωπαϊκή Ένωση Ορολογίας: www.eaft-aet.net), των οποίων η ΕΛΕΤΟ είναι μέλος.

1. 3η Συνάντηση Εργασίας Ελληνόφωνων Μεταφρασεολόγων, Θεσσαλονίκη, 12, 13 και 14 Μαΐου 2011 (metafrasi@frl.auth.gr).
2. Training sessions and conference: TOTH 2011 "Terminology and Ontology: Theories and applications", 24-27 May 2011, Annecy (France) (<http://www.porphyre.org/toth/toth-2011>)
3. REALITER: "Multilingualism and Terminology Practices", 1 June 2011, Quebec (Canada) (<http://www.realiter.net/spip.php?rubrique170>).
4. Συνέδριο του φόρου Nordterm: Cooperation gives results: from concept chaos to term recommendations, 7-10 Ιουνίου 2011, Vaasa (Finland) http://www.tsk.fi/tsk/en/nordterm_2011-545.html
5. 6th International Symposium on Politeness / Ankara, Turkey, 11-13 July 2011, Call Deadline: 20-Feb-2011, Web Site: <http://www.isp2011.org>
6. International Terminology Summer School (TSS 2011), Cologne University of Applied Sciences, 11 to 15 July 2011. http://www.termnet.org/english/events/tss_2011/registration.php
7. XIX World Congress Bridging Cultures, 1-4 August 2011, San Francisco, California (USA). (<http://www.fit2011.org/index.htm>)
8. Εργομηγύρες 2011 (workshops 2011) των Mediterranean Editors and Translators (MET), Βαρκελώνη, Μάρτιο-Απρίλιο-Μάιος και Σεπτέμβριος 2011 www.metmeetings.org/index.php?page=2011_workshops
9. 7^η Ετήσια Σύνοδος των Mediterranean Editors and Translators (MET) με θέμα: Quality in English translation and editing - from research to practice and back, 20-22 Οκτωβρίου 2011 European Institute of the Mediterranean Barcelona, Spain (www.metmeetings.org)
10. Συνέδριο «Γνωσιακή Μοντελοποίηση στη Γλωσσολογία» (Cognitive Modeling in Linguistics), Κέρκυρα, 22-29 Σεπτεμβρίου 2011, <http://www.cml.msisa.ru>
11. 8^η Διεθνής Συνδιάσκεψη "Standardization, Prototypes and Quality: A Means of Balkan Countries' Collaboration", 7-8 Οκτωβρίου 2011, ENEPROT (www.eneprot.gr)
12. Συνέδριο «State-of-the-art and future of terminology methodology and applications», 12-13 Οκτωβρίου 2011, Institute of the Lithuanian Language (Vilnius, Lithuania). (term@eaft-aet.net)

K.B.

Διαγλωσσικοί και ενδογλωσσικοί κανόνες οροδοσίας

Στο «Ο» αρ. 102 είχαμε αναλύσει τις διεθνώς τυποποιημένες (από τον ISO) «**Αρχές σχηματισμού όρων**»¹, ενώ στο «Ο» αρ.103 είχαμε αναλύσει τους κύριους «**Μηχανισμούς σχηματισμού ελληνικών όρων**»², όπως αυτά αναφέρονται στο Ελληνικό Πρότυπο **ΕΛΟΤ 402** (ισοδύναμο με το Διεθνές Πρότυπο **ISO 704**) που έχει εκπονήσει η επιτροπή τυποποίησης **ΤΕΕ-ΕΛΟΤ/ΤΕ21**. Οι «Αρχές σχηματισμού όρων» ισχύουν και εφαρμόζονται σε όλες τις γλώσσες των 160 χωρών μελών του **ISO**, επομένως και στην ελληνική γλώσσα, ενώ οι «Μηχανισμοί σχηματισμού ελληνικών όρων» ισχύουν και εφαρμόζονται στην ελληνική γλώσσα. **Καί** οι πρώτες **καί** οι δεύτεροι εφαρμόζονται τόσο στην **πρωτογενή** όσο και στην **δευτερογενή οροδοσία**.

Στην ελληνική γλώσσα, **πρωτογενής οροδοσία** γίνεται σε πανεπιστήμια και ερευνητικούς φορείς, σε περιπτώσεις όπου αναπτύσσεται η έρευνα και δημιουργείται τεχνολογία, σε πρωτότυπες επιστημονικές εργασίες ή διατριβές και γενικά σε εργασίες και περιοχές όπου συντελείται σε μικρό ή μεγάλο βαθμό **δημιουργία νέων εννοιών** και οι νέες έννοιες πρέπει να αποκτήσουν ελληνικά ονόματα.

Σήμερα, όμως, ο μεγάλος όγκος, των ελληνικών νέων όρων, σε όλους σχεδόν τους τομείς, δεν δημιουργείται πρωτογενώς στην ελληνική. Και τούτο διότι οι αντίστοιχες έννοιες είτε δεν δημιουργούνται από Έλληνες ώστε να τους δοθεί από την αρχή όνομα ελληνικό είτε – και αυτό είναι το χειρότερο – και πολλές που δημιουργούνται από Έλληνες δεν ονοματοδοτούνται πρωτογενώς στα ελληνικά, αλλά στη γλώσσα των διεθνών επιστημονικών περιοδικών όπου δημοσιεύονται οι σχετικές εργασίες και κυρίως στα αγγλικά. Έτσι, ένα μεγάλο πλήθος όρων στην αγγλική ή και σε άλλη γλώσσα χρειάζεται να αποδίδεται δευτερογενώς με ελληνικούς ισοδύναμους όρους (**δευτερογενής οροδοσία**).

Εκτός από τις «**Αρχές σχηματισμού όρων**» και τους «**Μηχανισμούς σχηματισμού όρων**», κατά την διεργασία της οροδοσίας/ονοματοδοσίας εφαρμόζονται κάποιιο **κανόνες** η αναγκαιότητα των οποίων έχει αναδειχθεί από την πράξη. Δύο από αυτούς τους κανόνες έχουν αναφερθεί παλαιότερα από τις στήλες του «Ο» και με κατάλληλα παραδείγματα εφαρμογής τους. Οι κανόνες αυτοί είναι: ο **Αναλογικός Κανόνας της ονοματοδοσίας**³⁻¹¹ και ο **Κανόνας του επιτυχημένου τρόπου**⁷.

A. Ο Αναλογικός Κανόνας είναι **διαγλωσσικός** και εφαρμόζεται στην **δευτερογενή οροδοσία** αξιοποιεί δε στον μέγιστο βαθμό την εργασία που έχει γίνει στην **πρωτογενή οροδοσία**. Η διατύπωσή του είναι:

Αναλογικός Κανόνας της ονοματοδοσίας

Κατά τον σχηματισμό ενός όρου σε μια γλώσσα (**γλώσσα στόχου**) για την ονοματοδότηση μιας νέας έννοιας που έχει ονοματοδοτηθεί **πρωτογενώς** σε μια άλλη γλώσσα (**γλώσσα πηγής**) **πρώτη** από τις επιλογές που θα εξετάσει ο ονοματοθέτης πρέπει να είναι: η εφαρμογή **μηχανισμού σχηματισμού ανάλογου προς το μηχανισμό σχηματισμού του όρου της γλώσσας πηγής**.

Πιο αναλυτικά, ο ΑΚ υποδεικνύει να συνεξετάσουμε καταρχήν όλες τις πληροφορίες που έχουμε για την **έννοια** και τον **πρωτογενή όρο**, δηλαδή:

- α. τον ορισμό της **έννοιας**
- β. τον **πρωτογενή όρο** και
- γ. τον **μηχανισμό σχηματισμού** του πρωτογενούς όρου

και, στη συνέχεια, αν είναι δυνατόν να εφαρμόσουμε και στον αναζητούμενο δευτερογενή όρο της γλώσσας στόχου, π.χ. της ελληνικής, τον **ανάλογο μηχανισμό**.

Και ακόμα πιο αναλυτικά, ο ΑΚ υπαγορεύει ότι – αφού πρόκειται για μια **νέα έννοια**, που δεν υπήρχε ως τώρα, και είναι βέβαιο ότι δεν υπάρχει έτοιμος στα ελληνικά ένας **ισοδύναμος όρος**, αλλά αυτός είναι το **ζητούμενο** – καλό είναι **να μην αγνοήσουμε** την οροδοτική εργασία που έγινε πρωτογενώς στη γλώσσα πηγής, **αλλά να ξεκινήσουμε από αυτήν** και – προκειμένου για σύμπλοκο πρωτογενή όρο – να προχωρήσουμε και στην **ορολογική ανάλυση** του σύμπλοκου όρου στα άμεσα συνθετικά του (το **προσδιοριζόμενο** και το **προσδιοριστικό**) και να εμβαθύνουμε στη **διάσχιση** τόσο των ίδιων των συνθετικών όσο και των εννοιών που αυτά κατασημαίνουν. Η **αντιστοιχία στοιχείων** που εξετάζονται σύμφωνα με τον ΑΚ – για την κάλυψη όλων των μηχανισμών – δίνεται στον Πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας – Αντιστοιχία στοιχείων του μηχανισμού σχηματισμού όρων που εξετάζονται σύμφωνα με τον Αναλογικό Κανόνα

Αρ.	Στη γλώσσα πηγής	Στη γλώσσα στόχου
1	Έχει δημιουργηθεί μια μονολεκτική νέα μορφή X α. μονολεκτικός απλός όρος X (AO) β. μονολεκτικός σύμπλοκος όρος X (πΠ ή ΠΠ), όπου π είναι το προσδιοριστικό συνθετικό και Π το προσδιοριζόμενο συνθετικό του όρου) γ. σύμμετρο X (ΣΥ)	Εξετάζεται η δημιουργία μονολεκτικού όρου Y, απλού ή σύμπλοκου αντίστοιχα, ή συμμείγματος. Σε περίπτωση σύμπλοκου όρου εξετάζεται η αντιστοιχία των άμεσων συνθετικών του προς εκείνα του X (δηλαδή το Προσδιοριζόμενο συνθετικό του X με το Προσδιοριζόμενο συνθετικό του Y και το Προσδιοριστικό συνθετικό του X με το Προσδιοριστικό συνθετικό του Y: $P_X \leftrightarrow P_Y$ και $p_X \leftrightarrow p_Y$)

2	Έχει δημιουργηθεί μια πολυλεκτική νέα μορφή X (πολυλεκτικός σύμπλοκος όρος)	Εξετάζεται η δημιουργία πολυλεκτικού σύμπλοκου όρου Y με αντιστοίχιση των άμεσων συνθετικών του (Π _γ , π _γ) προς εκείνα του X (Π _χ , π _χ)
3	Ο όρος X έχει προέλθει από μετατροπή	Εξετάζεται η ανάλογη μετατροπή για να προκύψει ο ισοδύναμος όρος Y
4	Έχει γίνει οροποίηση του κοινού όρου (της γενικής γλώσσας) X	Εξετάζεται η οροποίηση του ισοδύναμου κοινού όρου ή άλλου κατάλληλου κοινού όρου, Y
5	Έχει γίνει διαθεματικός δανεισμός του όρου X από το θεματικό πεδίο ΘΠ	Εξετάζεται αν μπορεί να γίνει διαθεματικός δανεισμός του ισοδύναμου όρου Y από το ίδιο θεματικό πεδίο ΘΠ
6	Ο όρος X είναι συντομομορφή της πλήρους μορφής x	Εξετάζεται η δημιουργία συντομομορφής Y της πλήρους μορφής y
7	Στον όρο X έχει εφαρμοστεί παρομοίωση ή συνεκδοχική επέκταση	Εξετάζεται η εφαρμογή ανάλογης παρομοίωσης ή συνεκδοχικής επέκτασης και στον ισοδύναμο όρο Y
8	Ο όρος X έχει προέλθει από διαγλωσσικό δανεισμό	Εξετάζεται εάν επιβάλλεται και ο όρος Y να σχηματιστεί με διαγλωσσικό δανεισμό

Εκτός από τα παραδείγματα των παραπομπών^{6,9,10,11} ας δούμε ένα παράδειγμα από την οροδοτική εργασία της επιτροπής **TEE-ΕΛΟΤ/TE21** (ΕΛΟΤ 561-1).

ορισμός της έννοιας: οι προβλεπόμενες δραστηριότητες που απόσκοπουν στην ανάπτυξη, βελτίωση, υλοποίηση, συντήρηση και διάδοση του ορολογίου ενός θεματικού πεδίου

πρωτογενής όρος: **terminology planning**

Ορολογική ανάλυση του όρου:

Προσδιοριζόμενο συνθετικό = **planning**

προσδιοριστικό συνθετικό = **terminology**

Αντιστοίχιση των εννοιών των συνθετικών:

Π “**planning**” ⇔ “**σχεδιασμός**”

π “**terminology**” ⇔ “**ορολόγιο**” / “**ορολογία**”

Σχέση μεταξύ των συνθετικών: το Π αφορά π – ο **σχεδιασμός** αφορά **ορολόγιο** ή **ορολογία**

Υποψήφιοι όροι με διατήρηση του τύπου και της σχέσης των συνθετικών:

σχεδιασμός ορολογίας (γενική της ιδιότητας)

σχεδιασμός ορολογίου/ορολογίων (γενική της ιδιότητας)

ορολογικός σχεδιασμός (επιθετοποίηση του συνθετικού π)

ορολογισχεδιασμός (μονολέκτηση του σύμπλοκου όρου).

Η επιτροπή TE21 επέλεξε τελικά τον όρο: **ορολογικός σχεδιασμός** εφαρμόζοντας στην ουσία την πρώτη και τη δεύτερη γραμμή του παραπάνω Πίνακα και κάνοντας, στη συνέχεια, **επιθετοποίηση** της γενικής: **ορολογίας, ορολογίου** ή **ορολογίων**.

Β. Ο Κανόνας του επιτυχημένου τρόπου είναι **ενδογλωσσικός**: εφαρμόζεται πολύ συχνά από τα όργανα που οροδοτούν (ονοματοθέτες) στην ελληνική γλώσσα (επιτροπές, ομάδες, άτομα). Ο κανόνας αυτός αφορά την δημιουργία **νεοόρων** και γενικότερα **νεολογισμών** σε μία και την αυτή γλώσσα και δεν είναι παρά επιλογή μιας πορείας προς την κατεύθυνση στην οποία συντελείται η εξέλιξη της γλώσσας αυτής, με το να ακολουθούνται δοκιμασμένα «μονοπάτια».

Στο Ορόγραμμα αρ.59⁷, για την ελληνική γλώσσα, δόθηκε ο ακόλουθος ορισμός του κανόνα αυτού:

Κανόνας του επιτυχημένου τρόπου

Όταν ένας **τρόπος** (παραγωγής, σύνθεσης, παρασύνθεσης, σύνταξης κ.ά.) έχει εφαρμοστεί στην ελληνική γλώσσα, **έστω και σε μία μόνο περίπτωση**, και έχει λειτουργήσει και λειτουργεί **με επιτυχία** (χωρίς κανένα πρόβλημα) τότε ο τρόπος αυτός είναι **αποδοκτός** και επιτρέπεται η χρησιμοποίησή του και σε άλλες ανάλογες περιπτώσεις ή συνθήκες.

Εκτός από τα παραδείγματα του «Ο» φ.59⁷ ας δούμε μερικά παραδείγματα εφαρμογής του **Κανόνα του επιτυχημένου τρόπου** από την οροδοτική εργασία της **MOTO** (Βάση **TELETERM**).

α. Αφού είχε ήδη καθιερωθεί στην τηλεπικοινωνιακή ορολογία το επίθετο **κινητός** (κινητό τηλέφωνο, κινητή τηλεφωνία, κινητές υπηρεσίες εν γένει κτλ.) προέκυψε η ανάγκη παραγωγής ουσιαστικού που θα δηλώνει την ιδιότητα του **επιθέτου κινητός**: «το να είναι κάποιος (π.χ. ένα θερματικό) **κινητός**».

Η ύπαρξη πλήθους επιθέτων που λήγουν σε **-τός** και δίνουν παράγωγο ουσιαστικό σε **-τότητα** (όπως: **δυνατός > δυνατότητα, διαλυτός > διαλυτότητα, διαιρετός > διαιρετότητα, μεταβλητός > μεταβλητότητα, ...**) ελήφθη υπόψη και οδήγησε στον σχηματισμό και στην υιοθέτηση του παράγωγου ουσιαστικού **κινητότητα** (φυσικά η κατάληξη **-τότητα** είναι ειδική περίπτωση της παραγωγικής κατάληξης **-ότητα** η οποία επεκτείνεται στην εξαιρετικά πολυπληθή κατηγορία επιθέτων που λήγουν σε **-ός** ή **-ος** και δίνουν αντίστοιχα παράγωγα που χρησιμοποιούνται ευρέως).

β. Κατά την αναζήτηση **όρου** για την **έννοια** (επίθετο): «**δυνάμενος να προλεχθεί**» = «**που μπορεί να προειπωθεί**», από το ρήμα **προλέγω** (το οποίο είχε ήδη οροποιηθεί στις (τηλεπικοινωνίες)), εξετάστηκε η χρήση της κατάληξης **-ιμος**, που είναι η κατ' εξοχήν παραγωγική κατάληξη – στην παραγωγή επιθέτου από ρήμα – η οποία αποδίδει την «**δυνατότητα** κάποιου να **υφίσταται** ή να **υποστεί** την ενέργεια του ρήματος».

Η διαπίστωση ότι χρησιμοποιούνται ήδη **επιτυχημένα** παρασύνθετα από άλλα σύνθετα του **λέγω** (όπως από το ρήμα **εκλέγω > εκλέξιμος** και από το ρήμα **επιλέγω > επιλέξιμος**) οδήγησε στον σχηματισμό και στην υιοθέτηση του παρασύνθετου επιθέτου από το ρήμα **προλέγω > προλέξιμος**.

γ. Το ρήμα **θέτω** (αρχ. **τίθημι**) είναι από τα πλέον παραγωγικά ρήματα της ελληνικής: είναι ο «**πατριάρχης**» μιας τεράστιας **οικογένειας παράγωγων, σύνθετων και παρασύνθετων λέξεων**. Ένα υποσύνολο αυτής της **οικογένειας λέξεων** είναι τα **σύνθετα ρήματα** που σχηματίζονται με τον μηχανισμό:

όνομα (ουσ. ή επίθ.) με **θέμα X-** + **θέτω > X-(ο)-θετώ**

(όπως τα ρήματα: **θεσμ-ο-θετώ, ναρκ-ο-θετώ, νομ-ο-θετώ, νου-θετώ, ορι-ο-θετώ, ταξι-θετώ, τοπ-ο-θετώ, ...**)

Η ύπαρξη και επιτυχής χρήση όλων αυτών των **σύνθετων ρημάτων** αποτέλεσε τη βάση στην οποία στηρίχτηκε η **MOTO** και παρήγαγε/υιοθέτησε, για τις ανάγκες της τηλεπικοινωνιακής ορολογίας, πλήθος νεολογικών σύνθετων ρημάτων, όπως τα ρήματα: **κρυπτοθετώ, κλιμακοθετώ, αριθμοθετώ, αρχικοθετώ, διαστημοθετώ, ερωτηματοθετώ, συνθηκοθετώ, κεντροθετώ, παραμετροθετώ, τιμοθετώ, τιμολογιοθετώ, τροποθετώ, ...**

δ. Υπάρχει μια κατηγορία **σύνπλοκων όρων** που περιλαμβάνουν κάποιο γραμματοσύμβολο στη μορφή τους ως **προσδιοριστικό συνθετικό**, το οποίο, κατά την προφορική απόδοση του όρου, «**διαβάζεται**» με το όνομα του γράμματος ή των γραμμάτων του: για παράδειγμα, οι ισοδύναμοι ελληνικοί όροι για τους αγγλικούς τηλεπικοινωνιακούς όρους **A-law, I-frame, F-bit**. Η «**φυσιολογική**» σύνταξη στους ελληνικούς ισοδύναμους όρους τη κατηγορία αυτής είναι να προηγηθεί του ουσιαστικού που κατασημαίνει το **προσδιοριζόμενο συνθετικό** και να ακολουθήσει το γραμματοσύμβολο ως έχει, π.χ. **Νόμος A, πλαίσιο I, δυφίο F**. Η ορολογική πράξη, όμως, έχει αναδείξει ανάγκες και περιστάσεις όπου είναι απαραίτητη μια πιο «**συμπαγής**» απόδοση των όρων αυτών με πρόταξη του προσδιοριστικού συνθετικού τους, κυρίως όταν οι όροι αυτοί συναντώνται σε πολυλεκτικότερους όρους. Έτσι, η MOTO για τους παραπάνω αγγλικούς όρους δέχεται ταυτόχρονα ως **ταυτόσημους όρους** τους όρους: **A-Νόμος, I- πλαίσιο, F-δυφίο**. Στην απόφασή της αυτή βασίστηκε, σύμφωνα με τον Κανόνα του επιτυχημένου τρόπου, στην υπάρχουσα ήδη χρήση τέτοιων όρων σε άλλα θεματικά πεδία, όπως είναι π.χ. στην (βιοϊατρική) οι όροι **γ-σφαιρίνη, β-καρωτίνη**. Έτσι π.χ.

Send an I-frame ⇒ **Αποστολή πλαισίου I, Αποστολή I-πλαισίου** (σε δοκιμές)

F-bit clear ⇒ **F-δυφίο “0”**

F-bit set ⇒ **F-δυφίο “1”**

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ – Σε ό,τι αφορά τους **τρόπους** δημιουργίας νεολογικών μονολέκτων μέσω παραγωγής, παρασύνθεσης και σύνθεσης, ο **Κανόνας του επιτυχημένου τρόπου** δεν είναι παρά η εφαρμογή της λογικής της συμπλήρωσης – κάθε φορά – μιας κενής θέσης του «**συγγενικού πλέγματος**» της αντίστοιχης

οικογένειας λέξεων, με την ανάδειξη του – ως εκείνη τη στιγμή – **δυναμικού (υποψήφιου) μέλους** της οικογένειας για την εν λόγω θέση και την υιοθέτησή του, πλέον, ως **υπάρχοντος μέλους**¹².

Συνοψίζοντας, ο **Αναλογικός Κανόνας** και ο **Κανόνας του επιτυχημένου τρόπου** είναι δύο «εργαλεία» που υποστηρίζουν την οροδοσία (ο πρώτος την **δευτερογενή**, ενώ ο δεύτερος τόσο την **πρωτογενή** όσο και την **δευτερογενή**): ο πρώτος έχει **διαγλωσσική** εφαρμογή, ενώ ο δεύτερος **ενδογλωσσική** εφαρμογή. Χρησιμοποιούμενοι μαζί με τις **Αρχές σχηματισμού όρων** και τους **Μηχανισμούς σχηματισμού ελληνικών όρων** συντελούν στην δημιουργία σύγχρονων ελληνικών όρων που είναι γλωσσικά ορθοί, κατάλληλοι και συνεπείς με την φυσική πορεία ανάπτυξης της ελληνικής γλώσσας.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

- ¹ Ορόγραμμα φ.102 – **Οι διεθνώς τυποποιημένες διαγλωσσικές «αρχές σχηματισμού όρων» (κατά ISO)**
- ² Ορόγραμμα φ.103 – **Μηχανισμοί σχηματισμού ελληνικών όρων**
- ³ Βαλεοντίς Κ. – **Ο «Αναλογικός Κανόνας» στην υπηρεσία της σύγχρονης Ελληνικής ορολογίας**, 1^ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία, Αθήνα, 1997
- ⁴ Valeontis K. – **The “analogue rule” a useful terminological tool in Interlingual transfer of knowledge**, EAFT – 2nd Terminology Summit, Barcelona, Spain, 2004 και **Infoterm Newsletter 117-2005**
- ⁵ Βαλεοντίς Κ., Μάντζαρη Ε. – **«Γλωσσική διάσταση της Ορολογίας: Αρχές και τρόποι σχηματισμού των όρων»** 1^ο Διεθνές Συνέδριο Μετάφρασης και Διερμηνείας, Αθήνα, 13-14 Οκτωβρίου 2006)
- ⁶ Ορόγραμμα φ.35 – **Ο «Αναλογικός Κανόνας» και το λογής-λογής λογισμικό!**
- ⁷ Ορόγραμμα φ.59 – **Ο «Κανόνας του επιτυχημένου τρόπου» και παραδείγματα εφαρμογής του**
- ⁸ Ορόγραμμα φ.64 – **Αυστηροί γλωσσικοί κανόνες και οροδοτικά «σταυροδρόμια» – Οι παραγωγικές καταλήξεις «-τής» και «-τήρας»**
- ⁹ Ορόγραμμα φ.71 – **Οροι ... στ’ αμόνι – bit: δυφίο**
- ¹⁰ Ορόγραμμα φ.72 – **Οροι ... στ’ αμόνι – chip: πλινθίο**
- ¹¹ Ορόγραμμα φ.73 – **Οροι ... στ’ αμόνι – interface: διεπαφή**
- ¹² Βαλεοντίς Κ., **Η σύνθεση και παραγωγή στην ελληνική γλώσσα για το σχηματισμό μονολεκτικών συμπλοκών όρων**, 3^ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία, Αθήνα, 2001.

K.B.

Γνωρίσματα Ελλάδας – Ευρώπης
(Από την ομιλία της κας Ελένης Γλύκατζη-Αρβελέρ, Ιούλιος 2005)

Ελλάδα (4 I)

- Ισογονία:** η ισότητα γέννησης
- Ισοπολιτεία:** η νομική ισότητα όλων των πολιτών απέναντι στο κράτος
- Ισονομία:** η ισότητα υποχρεώσεων και δικαιωμάτων όλων των πολιτών απέναντι στο νόμο
- Ισηγορία:** η ισότητα του δικαιώματος να μιλά κανείς όσο και ο άλλος

Ευρώπη (4 Δ)

- Δημοκρατία:** πολίτευμα με μορφές κατά κοινωνίες και ιστορικές περιόδους, σύμφωνα με το οποίο η πολιτική εξουσία πηγάζει από το λαό και ασκείται προς όφελός του· βασικές αρχές του αποτελούν η ισονομία, η ισοπολιτεία, η κατοχύρωση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η αρχή της πλειοψηφίας κτλ. Αντίθετα της Δημοκρατίας είναι η τυραννία, η απολυταρχία, η ολιγαρχία, η μοναρχία, ο δεσποτισμός, η δικτατορία, ο φασισμός.
- Δικαίωμα:** η ελευθερία που αναγνωρίζεται από το νόμο σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο να ενεργεί για την ικανοποίηση των συμφερόντων του
- Διάλογος:** η συζήτηση ανάμεσα σε δύο ή περισσότερους ανθρώπους (για την επίλυση προβλήματος, την ανταλλαγή πληροφοριών κτλ.)
- Διανομή:** η μοιρασιά ενός αριθμού αντικειμένων, μιας ποσότητας σε πλήθος ανθρώπων.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ – Οι ορισμοί είναι από το Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Γ. Μπαμπινιώτη.

Δ.Π.

Στη ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΓΕΣΥ¹ έλα κι εσύ

Το σήμα και μερικοί συγγενείς του σε όρους της Βάσης TELETERM

Με αφορμή σχετικό ερώτημα της **Κατερίνας Τοράκη** συνοψίστηκαν οι παρακάτω όροι της ΜΟΤΟ που αποδίδουν ένα πεδίο παραπλήσιων εννοιών και περιέχονται στη Βάση TELETERM:

- signal** {n.} → **σήμα** {ηλεκτρικό, οπτικό, ακουστικό, ...}
- signal** {v.} → **σηματοδοτώ**
- signalling** → **σηματοδοσία**
- sign** {n.} → **σήμα, σημείο** {νέυμα} {νοηματική γλώσσα}
- sign** {v.} → **νοηματίζω** {νοηματική γλώσσα}
- sign** {n.} → **πρόσημο**
- sign** {v.} → **προσημαίνω**
- signed** → **προσημασμένος**
- mark** {n.} → **σήμα, σημάδι**
- mark** {v.} → **σημαίνω, σημαδέυω**
- marker** → **σημαδευτής**
- marking** → **σήμανση**
- markup** → **σήμανση**
- flag** {n.} → **σημαία**
- flag** {v.} → **σημαιοδοτώ, σημαιοθετώ**
- flagging** → **σημαιοδότηση, σημαιοθέτηση**
- label** → **επίσημα** {ετικέτα}
- label** {v.} → **επισηματοθετώ** {ετικετάρω}
- labelling** → **επισηματοθέτηση** {ετικετάρισμα}
- tag** {n.} → **ανάρτημα** {ταμπελάκι}
- tag** {v.} → **αναρτηματοθετώ** {ταμπελάρω}
- tagging** → **αναρτηματοθέτηση** {ταμπελάρισμα}

Είχαν συζητηθεί στη ΜΟΤΟ οι αποδόσεις **label** {v.} → **επισημαίνω** και **labelling** → **επισημάνωση**, αλλά αποκλείστηκαν για αποφυγή ομωνυμίας με το σύνθηρες ρήμα **επισημαίνω** και ουσιαστικό **επισημάνωση**. Η ομάδα του **tag** έπρεπε σαφώς να διακριθεί από εκείνην του **label**. Σε άλλους τομείς όπως στη (γλωσσολογία), στην (τεκμηρίωση) κ.α., όπου συναντάται ένα υποσύνολο των παραπάνω εννοιών, στο οποίο ενδέχεται να μην φαίνονται και επομένως να μην ενοχλούν οι ομωνυμίες χρησιμοποιούνται άλλες αποδόσεις ή και κάποιες από τις παραπάνω αλλά όχι για τις ίδιες έννοιες. Αυτό είναι ένα σοβαρό ζήτημα **διαθεματικής ορολογικής δυσαρμονίας** (βλέπε «Ο» αρ. 96) και λύεται μόνο με την συνεργασία και συναίνεση των ειδικών όλων των εμπλεκόμενων θεματικών πεδίων.

K.B.

«ΟΡΟΓΡΑΜΜΑ»

Το «Ορόγραμμα» είναι διμηνιαία έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ) για την αλληλοενημέρωση των μελών της και ευρύτερου κύκλου αποδεκτών για θέματα της Ελληνικής Γλώσσας και Ορολογίας.

Ιδιοκτήτης: Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ)
 Εκδότης: Κ. Ε. Βαλεοντίς, Πρόεδρος της ΕΛΕΤΟ
 Συντάκτες φύλλου: Κώστας Βαλεοντίς, Δημήτρης Παναγιωτάκος
 Εκδοτική Ομάδα: Κώστας Βαλεοντίς, Θεόφιλος Βαμβάκος, Άννα Νικολάκη, Κατερίνα Ζερίτη, Τάνια Βαλεοντί
 Τηλέφωνα: 6974321009, 210-8662069
 Τηλεμοιότυπο: 210-8068299
 Ηλ-Ταχυδρομείο: valeonti@otenet.gr
 Ιστότοπος (όλα τα φύλλα): <http://www.eleto.gr/gr/orogramma.htm>

Γίνονται δεκτές συνεργασίες. Απαραίτητες προϋποθέσεις τα κείμενα να είναι σε επεξεργάσιμη ηλεκτρονική μορφή, σύντομα και έτοιμα για δημοσίευση δίχως να απαιτείται παραπέρα επεξεργασία.

Τα δημοσιεύματα που προσυπογράφονται με αρχικά απηχούν τις προσωπικές απόψεις του/της συντάκτη/συντάκτριας τους, το πλήρες όνομα του/της οποίου/οποίας περιλαμβάνεται στους συντάκτες του εκάστοτε φύλλου.

Τα θέματα των άρθρων της «ΓΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΓΕΣΥ» έχουν συζητηθεί στο ΓΕΣΥ και η δημοσίευση γίνεται ύστερα από απόφασή του.

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση ή η αναπαραγωγή κειμένων του «Ο» με την υποχρέωση αφενός να αναφέρεται η πηγή των κειμένων και αφετέρου, προκειμένου περί ολόκληρων άρθρων, να εξακολουθήσουν αυτά να διατίθενται δωρεάν σε κάθε ενδιαφερόμενο χωρίς καμιά δέσμευση· σε αντίθετη περίπτωση χρειάζεται άδεια της ΕΛΕΤΟ.

¹ ΓΕΣΥ: Γενικό Επιστημονικό Συμβούλιο της ΕΛΕΤΟ